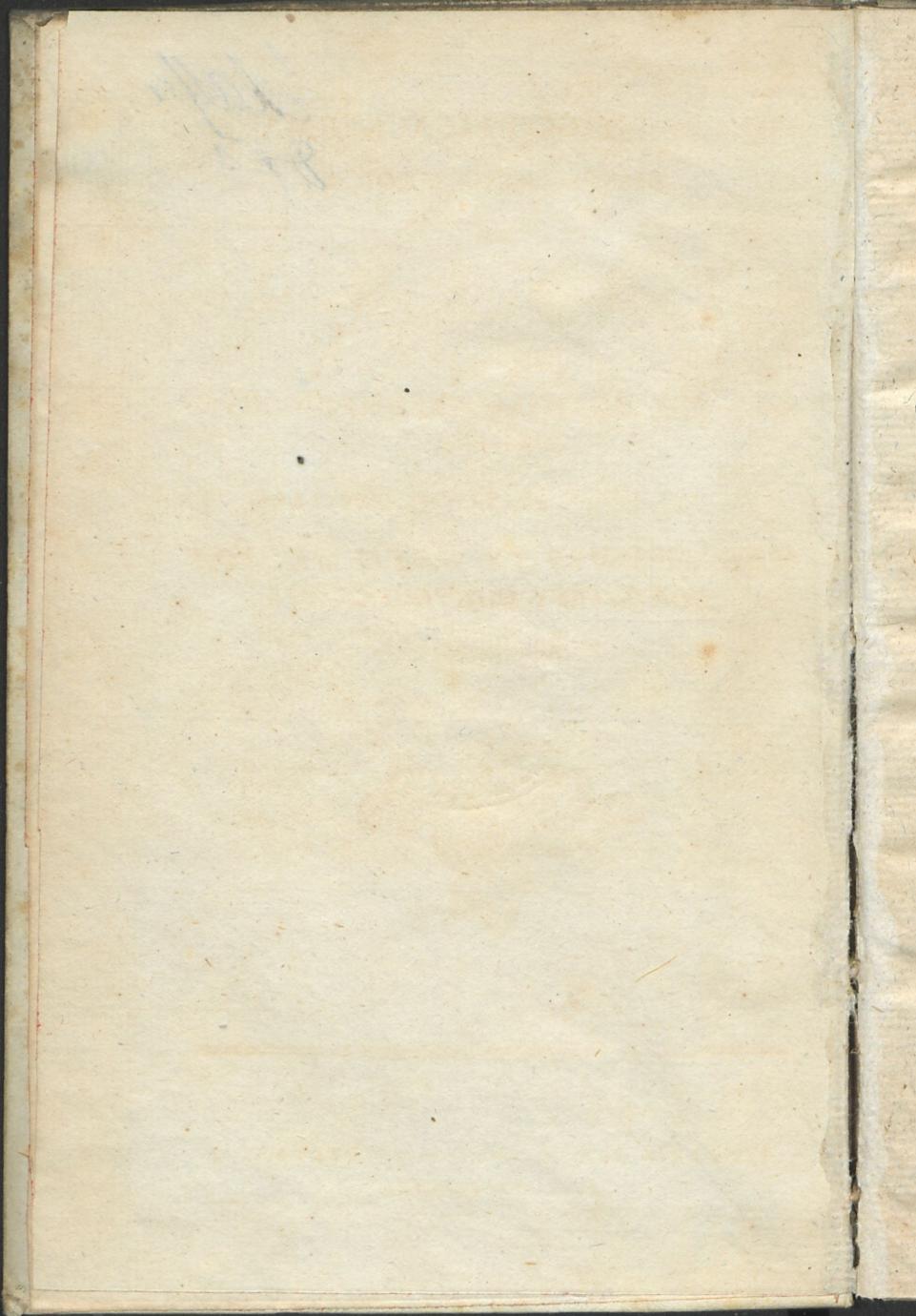

K. 958.

Schaffa
dt. s.

IO. CHRIST. GOTTL. ACKERMANN

DISSERTATIO MEDICA

DE

T R I S M O

QVAM .

CONSENTIENTE ILLVSTRI MEDICORVM
ORDINE

D. XIV. MENS. SEPTEMBR. MDCCCLXXV.

PRO SVMMIS IN ARTE MEDICA
HONORIBVS CONSEQVENDIS

PVBLINE DEFENDET.

#

G O E T T I N G A E

LITTERIS JOANN. CHRISTIAN. DIETERICH
ACAD. TYPOGRAPHI.

IO. CHRISTI GOTTL. VCKERMANN

DISSERTATIO PHYSICA

MATHEMATICAE

MAYO

CONCERNANTE HISTORIA PHISICORUM

ORDINES

ANALOGIAS ET SIMILITUDINES PHISICAS

LOGICAS ET MORALIAS PHISICAS

— — — — Artem experientia fecit.

ANALOGIAS
ET SIMILITUDINES
PHISICAS
LOGICAS ET MORALIAS PHISICAS
ARTEM EXPERIENTIA FECIT

INCLYTO
MEDICORVM HALENSIVM
ORDINI.

V I R I S

ILLVSTRBVS, EXCELLENTISSLIMIS,
EXPERIENTISSLIMIS ATQVE
DOCTISSLIMIS,

ARTIS MEDICAЕ IN ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA
PROFESSORIBVS PVBLICIS ORDINARIIS,

PATRONIS SVIS OPTIMIS, MAXIMIS,

TENVE ATQVE EXILE HOC
OPVSCVLVM
SACRVM ESSE

CVPIT

A V C T O R .

LECTORI BENEVOLO ATQVE AEQVO
S. D.
IO. CHRIST. GOTTL. ACKERMANN.

Trismum eiusque varias species, quae, si praecipua symptoma respicias, inter se conueniunt, eam potissimum ob causam uberiori per trajectione dignissimas iudicauimus, quod partim inter eos morbos, qui cum vitae periculo coniuncti esse consueuerunt, fere primum locum hoc morbi genus obtineat, hinc que peculiarem curam iure mereatur; partim autem, quod, licet plura et efficacia remedia ad morbum hunc profligandum a magnis et praclaris in arte medica viris laudata fuerint, morbus tamen plurimis adhuc, quos corripit, mortem inferat. Cuius rei causam in eo potissimum versari putamus, quod vel origines huius mali nondum satis dilucide a medicinae professoribus expositae sint, vel ea etiam remedia, quae in morbo hoc persanando efficacissima atque caeteris omnibus preferenda sint, recentiorum medicorum industria nondum ex omni parte inuenerit. Enim uero cum plura exempla trismi feliciter sanati apud auctiores reperiuntur, ea diligenter inter se contulimus, malas, inertes, nocivas et naturae morbi contrarias medicinas reieciimus; ab auctioribus, qui nullam fidem merentur, dilaudata remedia repudiauimus, ex hisque solis, quibus certa et indubitate fides est, nec non ex nostris observationibus optimam huic morbo medendi methodum concinnauimus. Inter ea autem remedia, qua et trismi curationibus infer-

uiunt, opium potissimum conducere, in ipsius commentationis §.
XVI et XVII. prolixo sermone demonstrauimus, neque magna-
nam auctoribus quibusdam fidem habuimus, qui hanc medicinam
in plerisque morbi nostri speciebus vituperare videntur. In eorum
numero PLENCKIVS a) est, clarissimus medicinae apud Tyr-
nauenses Professor, qui corticis peruviani usum multis laudi-
bus extollit, eumque opio fere praferendum esse assertuerat. Ipse
vero, cum opium cum cortice peruviano remixtum exhibuerit,
nescire se fatetur, num haec vel illa medicina efficacior em se prae-
fiterit. Opii tamen vires, eas, quas cortici tribuunt, longe supe-
rare, facillime ex eo intelligitur, quod cortex peruvianus conuul-
siuos motus, qui a nervorum irritatione et inflammatione excitan-
tur, vix tanta vi componere valeat, qua opium caetera fere omnia
remedia superat. Si autem a turpi putrido que humore, qui vel in in-
timis corporis nostri visceribus colligitur, vel ipsum vulnus vario
modo vellicat, trismus ortum duxerit, simulque putrida inflam-
matio, gangraenae metum incutiens accesserit, corticem peruvia-
num, ob insignem sitam vim, qua putredini resistit, mira praesta-
re, et ipsi opio adeo praferendum esse, multis ac graibus rationi-
bus induxit putamus. Ac hoc quidem certum est, atque expedi-
tum, opium interdum in hoc morbo personando vix sufficeret,
quam ob caussam etiam magno atque praeclaro ingenio praediti
viri ense partem affestam rescindi insserunt b). Sed ex hac medela,

qui

a) Vid. eius Sammlung von Beobachtungen über einige Gegenstände der Wund-
arzneykunst. Theil I. Seite 155. et Theil II. Seite 163. et 164. Sed si
totam tractationem attentus perlegeris, facile repieres, PLENCKIVM
sibi ipsi, suisque observationibus contraria protulisse. Nec vero hoc
arroganter dictum existimari velim.

b) Vid. PLENCKII Wahrnehmungen, Theil II. Seite 211.

qui multa et insignia auxilia expectent, pessime hallucinari, ea exempla probant, quibus constat, post ipsam articulorum male affectionem resectionem trismum funestum saepissime obortum esse. Quando autem articulos aegros rescidere conueniat, in XV translationis nostrae S. fufus pertrahauimus. Alii denique in curando trismo aeris mutationem c), et aerem in primis purum et nullis malis effluviis contaminatum commendauere, qui ut in omnibus, quibus corpus humanum affigitur, morbis, ita et in nostro morbo eximii usus est. Hincque THEDENII, *Viri Celeb.* d) obseruatio summi momenti est, qui se nunquam trismum in iis aeris vidisse afferit, quorum cubile ab aere puro atque benigno perflare tur. In deligatione vulneris autem, quod trismum excitatuit, medicos admodum cautos esse oportet, ne ob aerem vulnus intrantem, morbus ipse pessundetur. Is enim, quantam perniciem vulneribus inferre valeat, multa exempla probant. Hinc etiam fabulum est, ut quidam medici sola vulneris et partis affectae solerti deligatione trismum se sanasse retulerint.

Venena, ex iisque imprimis vegetabilia varias neruorum distensiones, et trismum adeo excitare idonei viri referunt. Ex iis autem Datura stramonium), Hyoscyamus niger, Atropa belladonna, Conium maculatum et Cicuta denique virosa sere

prae-

c) LIND von den Krankheiten, welchen Europier in heißen Klimaten unterworfen sind, Theil III. Kap. I. Abschn. IV. Seite 244 und 245. necnon THEDENIVS *Vir Celeberr.* in seinen neuen Bemerkungen und Erfahrungen zur Bereicherung der Wandarzneykunst und Medicin. Abschn. XXIV. Seite 161.

d) loco citat. p. 161 et 162.

e) A deuorato stramonio trismum ac dentes occlusos vidit ABR. KAAN
CITY BOERHAAVE,

praecipua sunt, quae GMELINO, Viro Celeberr. teste f) inter alia, eaque grauissima symptomata, trismum saepissime inducere affueuerunt. Huius vero morbi, cum, si a venenis ortum duxerit, iisdem remedii sanetur, quibus ipsa venenorū vis infringitur, ne in nimiam molem increseret tractatio nostra, curationes eo lucentius omisimus, quo maiorem diligentiam recentioris aevi medici in cura venenorū exponenda adhibuere.

Vt eorum, de quibus in ipsa commentatione nostra exposuimus, ratio paulo accuratius intelligi possit, paucula haec praemittere placuit. Probe quidem nobis cognitum est, neque ullum fugiet, nostram hancce de trismo tractationem pluribus adhuc vitiis laborare, atque mancam adhuc, et nondum ex omni parte absolutam esse. Sed certe nobis ignoscant lectores, qui considerauerint, nullam fere adhuc peculiarem de graui hoc atque periculo morbo tractationem in lucem editam esse. Et iei etiam, qui cogitationes suas de hoc morbo exposuere, quasi oculis ad rem melius cognoscendam priuati, aliorum obseruatim nimis indulsisse, ex iisque consecutaria elicuisse videntur, quae veritati atque naturae, quam omnes diligenter sequi debent, ex omni parte contraria sunt.

Caeterum autem, si quid contulerit haec tractatio nostra ad grauem hunc morbum sine melius cognoscendum, sine iucundius tutiusue sanandum, ea dulcissima profectio atque exoptatissima laboris nostri praemia putabimus.

*Hoc opus, hoc studium, parui properemus et ampli,
Si patriae volumus, si nobis viuere chari.*

Horat.

f) Vid. eius doctissimus atque elegantissimus liber, qui inscribitur: *Abhandlung von den giftigen Gewächsen, welche in Deutschland, und vornehmlich in Schwaben wild wachsen. Vlm 1775. 8. p. 122. et 215.*

SECTIO

SECTIO I.

TRISMI PATHOLOGIA.

§. I.

Trismi definitiones variae.

Si auctores euoluerimus, qui vel trismi historiam, vel ratiocinia sua de originibus illius litteris prodiderunt, eos a se inuicem paulisper differre inueniemus. Multi enim et praeclarae eruditionis viri, inter quos *Angli* inprimis eminent, morbum, cuius praecipuum symptoma oris occlusio esse consuevit, non trismum, sed maxillae inferiores spasium potius vocant. (*the lock'd Jaw*) Si itaque haec definitio aut veterum effatis, quae magni in medicina momenti sunt, aut recentioris aeui exemplis consentanea esset, ille tantum morbus trismi nomine qui inscribatur, dignus videretur, vbi musculi maxillam inferiorem superiori adnrentes praeternaturali modo mox contrahi, mox autem relaxari solent. Praeclara autem opera **BRENDELII**, viri ob insignia sua in medicinam merita immortalis, et aliorum eximiorum medicorum, qui veterum studio se penitus dedidere, factum est, vt plurimum morborum species ad **HIPPOCRATIS** Coicaeterorumque veterum medicorum men-

A

tein

tem paulo diligentius explicarentur atque constituerentur. Et si nostram de trismo opinionem proferre licet, veterum dicta sequi, quam hiulcas recentiorum distinctiones sectari, praestare putamus. Spasmodum muscularorum, qui maxillarum motui inferunt, cum dentium inuita concussione coniunctum *trismum Graecos* vocare, CLAVDIUS GALENVS reserta); et alio loco dentium ex concussione stridorem *τρισμόν Graecos* appellare b), neruosque in illo gravissime affici dicit c). Longe vero alia, et morbo nostro nullo modo conueniens trismi definitio, quam descriptionem potius vocarem, apud eum occurrit, cum tenuem spiritum ex intestinorum angustia et flatuoso spiritu oriundum et cum exiguo humore coniunctum, *trismum a quibusdam appellari dicat d)*. Ex hac et illis trismi definitionibus, quas supra allegauimus, nouam, sed absurdam plane, et medico docto nullo modo conuenientem conflavit LAEVINVS FISCHERVS e). Aurium sonitus, qui ex tenui fla-

tu

a) de symptomatum causis. L. II. c. 2.

b) de sympt. caus. L. II. c. 1.

c) Omnibus, qui *Graecas litteras amant, cognitum est, veteres in primis Graecos muscularum tendines etiam neruos appellasse*. Cuius rei veritatem plurima loca ex HOMERI HIPPOCRATISQUE scriptis, praeclare euincunt.

d) de sympt. caus. L. III. c. 2. cf. L. II. c. 3.

e) *Trismus* dentium inuita conuulsio est, muscularis mandibularibus conuulsis; cum aliquo tenui stridore ac sonitu, et

tu exiliter in aures delabente fiunt, *trismos* interdum a medicis vocari, inter alios, PROSPER ALPINVS refert f).

§. II.

Spasmi quomodo inter se differant.

Peruetustum, et ex nostra quidem sententia, admodum utile est discrimen spasmorum, quod a modo, quo musculi morbos afficiuntur, desumitur. Constante enim et perpetua experientia probatum est, homines, qui spasmis corripiuntur, vel ita exerceri, ut aut totum corpus, aut pars illius tantummodo nullo modo moueri possit. Alterum autem spasmorum genus id est, ubi membra mox intendi, mox autem relaxari solent. Veteribus hanc divisionem iam familiarem fuisse, plurima loca, quae excitare piget, demonstrant. Illos ῥέταρους Graeci, rigores autem Latini concinne vocauerunt; hi autem sub spasmorum nomine in libris eorum descripti inueniuntur g), quos latini medici distensiones neruorum, sive conuulsiones appellant. Ut caeteros taceam, discrimen hoc a STAHLI affectis nostris temporibus multis laudibus ornatum est.

A 2

§. III.

et flatuoso spiritu, cum exiguo humore coniuncto.

Corp. medicinae imperial. p. 283.

f) de praesagienda vita et morte aegrotant. L. II, c. 2.

g) Interdum autem sub *spasmi* nomine veteres etiam rigores comprehendisse, ex ARETAEO (de caussis et signis acut. morbor. L. I. c. VI. p. 3. Ed. BOERHAAV.) patet,

 §. III.

Variae trismi differentiae.

Ex his itaque, quae supra comprehensa sunt, vnumquemque satis perspicere posse credimus, morbum nostrum commode in tonicum, vbi musculi maxillam leuantes ita intensi reperiuntur, ut nullo modo maxilla diduci possit; et in illum diuidi posse, quem clonicum medici vocant, vbi musculi mox contrahi, mox autem relaxari consueuerunt. Inter hos ea in primis trismi species prae caeteris eminent, quae a vulnere corpori illato excitatur, nec non illa, quae infantes recenter editos pessime afficere solet. Mixtam autem ex ambabus speciem ille constituit trismus, quem rheumaticum appellamus, et qui a transpiratione suppressa, aut ab exanthematibus abscessus generantibus yplurimum originem dicit. Hic enim mox ad *tonicum*, mox autem ad *clonicum trismum* referri meretur. Quem nos vidimus, cuiusque historiam postea enarrabimus, merito ad tonicum trismi rheumatici genus referendus est.

Aliud, et pari modo celeberrimum discriminem est, quo morbus nosler in *idiopathicum* et *symptomaticum* dispeſcitur: et si hanc diuisionem ex omni parte sequi vellemus, ille trismus, qui vulneribus superuenire consuevit, certe ad symptomaticorum classem referendus esset. Cum autem personato vulnere interdum non desinat, sed potius aegros adhuc exerceat; mortem facile inferat, et plurimis adeo symptomatibus stipatus sit, quae illum ab aliis morbis quo-

ad

ad indolem suam longe differre demonstrant, eum primariorum ordini adscripsimus. Febribus vero tam intermittentibus quam continuis, tetano eiusque speciebus, morbo comitali, morbo conuulsiuo vago, quam raphaniam *III.* a LINNE' vocat, et longe adhuc pluribus morbis conuulsu*s* trismus superuenire consueuit.

§. IV.

História trismi tonici.

Neque vero cum vehementi febre coniunctum apparet hoc morbi genus, neque, ut in acutis morbis contingere solet, luculenta materiae morbidae excretionē iudicatur. Lentis potius motibus insidias s̄truit, quae saepissime præmaturam mortem hominibus intulere, cum securi esse videbentur. Ut autem periculosi huius morbi symptomata eo melius cognosci queant, primum ea enarrabo, quae in illa trismi specie obseruari solent, quam a vulneribus oriri experientia docuit; quibus enarratis trismi rheumatici et illius speciei, quae infantes potissimum exercet, historiam succincte recensebimus.

Tussis autem, pectoris quaedam oppressio cum modesto doloris sensu coniuncta, radicis linguae dolor, nec non ingrata quaedam in abdome sensatio malum hoc prænunciant. Haec symptomata leuis quidam maxillæ inferioris rigor, ut difficulter moueri possit, excipit, qui vel citius, vel paulo serius superuenire consuevit. Vulnus

vero, a quo malum exoritur, vel nullum plane doloris sensum excitat, vel leuiter tantum dolet; licet ex exemplis etiam constet, trismum hunc interdum ab immani loci vulnerati dolore excitatum esse. Spasmus interea maxillae inferioris increscit, vt adeo ciborum solidorum deglutitione plane denegetur, mollium autem perquam difficilis sit, licet nulla tumoris in collo vestigia percipi possint. Paulo post autem maxillae ita connectuntur, vt nulla plane vididuci possint *h).* Spasini hi interdum in dorsi regionem caeteraque membra propagantur, ita, vt aeger ne lecto quidem insidere possit, sed perpetuo in illo cubare debeat, donec remissio subsequatur. Cutis externa tam intensa esse folet, vt musculosis partibus, quibus pro tegumento est, firmissime adhaereat. Arteriarum autem pulsus tardi, inordinati, interdum intermittentes, semper vero debiles existunt, et respirationis negotium paulo difficilius, ac in statu

h) Eleganter, et ad naturae exemplar, vt aiunt, symptomata haec descripsit ARETAEVUS, vt eum locum silentio transgredi nequeam. ἐρείδονται γάρ, inquit, τὴν κατώ γέννυν πρὸς τὴν ἄνω, ὡς μηδὲ μοχλοῖσιν η σφενίδιον ἀγγεῖλως εῆσαι δύναθαι. ήν δὲ καὶ βίῃ διαγαγῶν τοὺς ὅδοντας ἐνεάρη τὶς ὑγρὸν, οὐ παταπίνουσι, ἀλλ' ἐπιχέουσι, η ἐν τῷ σόματι ἰσχουσι, η ἐς τὰς μῆνας ἀναπόπτεται. ο, τε γάρ ισθμὸς συνερείδεται, καὶ τὰ παρθέματα συληρά καὶ ἐντεταμένα ἔοντα, οὐ ξυμπίπτει ἐις τὴν ἐνθλιψιν τοῦ καταπινομένου. — —

ARET. de causs. et sign. acut. morb. I, VI, Ed. BOERRHAAV. pag. 4, A.

statu naturali procedit. Nec ex pulsibus, aliisve actionibus corporis nostri laesis ad febriles motus concludere licet, cum omnia potius tarde procedant, et totum corpus languoris quadam specie detinatur. Os vero ut plurimum praeternaturali modo liuet, pallue, eiusque habitus talis esse solet, ut anxieties, quibus aeger fere opprimitur, iam ex eo cognosci possint. Oculi squalore quodam obducti et turbulenti reperiuntur. Omnes excretiones, quibus nocuia expelluntur, tarde procedunt; transpiratio fere nulla est, et aluinæ deiectionis difficultas insignis existit. Longemini quantitate vrina redditur, ut interdum adeo de difficultate eius conquerantur aegri. Quod mingunt autem, lotium, ob spasmos loca interna occupantes, vel plane pellucidum et album est, vel paululum saltem ad rubedinem vergit. Caeterum ipse sanguis e vena missus, a statu naturali, si laxitatem praeternaturalem tantum excipias, nullo modo alienus repertus est. Vigiliae ut plurimum aegros excruciare solent, et si in somnum incident, non placidum atque tranquillum, sed potius turbulentum, et nil leuamannis afferentem eum inuenies. Interdum etiam euenit, ut exanthemata parua in cute efflorescant, quae nec augent morbum, nec leuant: interdum vero, quod aequa rarum est, longe mitiorem morbum ea reddidisse, ex exemplis auctores probauere.

Si irritabile et ad conuulsiones primum corpus occupuerit hic morbus, subitanum fatum affert, et intra unius hebdomadis spatium conuulsionibus vel tetano in omnes corporis

partes propagatis, ut plurimum necat; interdum autem in valido et firmis nervis instructo corpore post quatuor hebdomadum spatium mortem demum attulisse, ex exemplis medicis constat. Nec ullam mutationem sensus et intelligendi vis ante mortem subiit. Cum autem in prosperam valetudinem redit aeger, membrorum et internarum partium conuulsiones cessant, et placida corpori quies restituitur. Spasmus tamen ille maxillae inferioris, licet lente remittat, per quatuor tamen, immo sex hebdomadum interuallum aegrum adhuc vexasse dicitur.

Ille autem trismus tonicus, quem *rheumaticum* vocamus, et qui ab arthritica sive rheumatica materia sedem mutante, transpiratione et exanthematibus retrogressis contrahitur, ab illo, cuius historiam enarrauimus, in eo potissimum differt, quod nulla corporis laesio antecesserit; quod citius superueniat; pulsus arteriarum in illo ut plurimum patulo maiores et velociores reperiantur, et febricula simul aegrum detineat. Mitior praecedente morbo est, nec tam pertinaciter remediis ad eum propellendum adhibitis resistit.

Vix autem eadem de illa trismi specie valent, quia infantes affici solent: quippe quae tam mortifera est, ut HYACINTHVS ANDREAS, *Hispanus* referat, se intra viginti duorum annorum spatium vix sex infantes ex hoc

hoc morbo laborantes, persanatos vidisse. i) Eandem sententiam affirmat b. BRENDELIVS, vir immortalis memoriae; k) cum quo etiam celeberrimum apud *Anglos* medicum G. CLEGHORN l) ex omni parte consentientem inuenies, et IOANNEM HOFERVM. m) In calidis regionibus frequentissimus est, et in vtraque *India*, aliisque dissitis regionibus morbum endemicum constituit. Et in *Germania* morbus non ex omni parte infrequens est, ut illum repetitis vicibus viderim. Primis statim a partu diebus infantes eo miserrime affligi, et post nonum a partu diem a morbo in *Hispania* immunes esse, HYACINTHVS ANDREAS n) refert. In *India occidentali* autem eo usque ad decimum quartum suae aetatis diem infantes corripi, GRAINGER o) affirmat; et a tertio usque ad duodecimum a partu diem infantes huic morbo in *Helvetia* obnoxios esse, ex exemplis

A 5

10.

- i) apud G. CLEGHORN in libro anglico sermone conscripto, qui *Observations on the epidemical Diseases in Minorca* inscriptus est; quem tam ob rerum pertractatarum dignitatem, quam ob egregie in illo descriptos morbos in vernacula transstulimus, et proxime in lucem emittemus.
- k) Progr. de spasmo maxillae inf. infantili. rec. in Op. T. I. p. 189.
- l) l. c. pag. 81.
- m) Att. Heluet. T. I. p. 64.
- n) l. c. p. 83.
- o) *Essay on the more common epidemical West-India Diseases. London 1764. 8v. pag. 15.*

10. HOFER p) euincit. Symptomata autem sequentia morbum hunc comitari solent. Absque praegressa laesione, aut alia causa externa infans in languorem praeternaturalem incidit, qui cum difficiili maxillarum motu coniunctus est; quarum inferior superiori tandem ita annexitur, ut nullo prorsus modo ab illa diduci queat; adeoque illi lac ex mammis maternis sugere nequeant. Ventrem illis tumere et acerbe dolere, quidam medicorum referunt; nos vero neque ullum ventris tumorem, neque adeo atroces dolores in infantibus, qui hunc morbum contraxerant, vidiimus, ut pote qui nullo modo leuari potuissent. Caeterum cutis livore quodam in plerisque conspurcata est; et in omnibus fere os ex flavo albicantem colorem induit.

§. V.

Symptomatum, quae in clonico trismo obseruari consueuerunt, enarratio.

Plurimis notis hic morbus ab aliis sui generis distingui potest. Neque enim tam frequenter homines exercere, neque adeo perniciosus esse consueuit, ut paucissimi tantum euaderent. Nec tam celeriter decurrit, ac tonicorum trismorum plurimi. Maxilla autem inferior mox perpetuis conuulsionibus agitatur, ita, ut nulla requies intercedat, mox autem motus hi conuulsioni exacerbari et remittere solent. Talem, qui certis insultibus aegrum exercebat, et quem

ra-

p) Act. Heluetic. T. I, p. 64.

rrioribus morbis merito annumeramus, in aegro obser-
vauimus, qui *collegii clinici* opem implorabat, quod *Goet-
tingae*, sub auspiciis *Ill. BALDINGERI*, ob praeclara sua
in artem merita immortalis viri, quem ego incredibiliter
amo, curandis aegris vacat. Singulari enim optimi nostri
Praeceptoris benevolentia factum est, vt cura huius aegri
nobis committeretur, quam et felicissimo euentu absolu-
mus. Prolixam et accuratam huius morbi descriptionem
nec iniucundam prorsus lectoribus, nec intitilem penitus
fore putamus.

Vidimus autem illum in viro, quinquaginta annos na-
to. Habitus corporis erat quadrati fere, atque valde ro-
busti. Cum iuuenis adhuc esset, militum castra per ali-
quot annorum interuallum secutus est, quibus relictis mer-
cenarii vices obiit. Domum inhabitabat in vrbe *Goettin-
genſis* sitam, quae non solum perpetua sordium domestica-
rum ingluuie conspurcata erat, verum etiam ex publicis viis
multas impuras et odori molestas exhalationes contrahebat.
Aer in cubili, quod inhabitabat, humidus et vappidus erat.
Cibis vescebatur pituitosis, digestu valde difficultibus, inter
quos *Solani tuberosi radices* et varii generis *faba*e praecipui
erant. Haec enim genera esculentorum quotidianum ple-
bis *Goettingenſis*, opibus, ad meliora comparanda destitu-
tae, viectum constituant.

Ex plurium iam annorum interuallo hic vir ob efflo-
rescentiam in cute retrogressam, insigni articulorum do-
lore,

lore, cum tumore coniuncto, mox vehementi, mox autem
 leuiori, vt vix percipi posset, laborauerat. Caput vero et
 dextra in primis illius pars dolori maxime obnoxia fuit.
 Paulo post autem vniuersum os dolor occupauit, ita tamen,
 vt doloris seusus dentibus in primis et iis partibus, quae pro-
 pe maxillam inferiorem sitae sunt, maxime molestus esset.
 Cuius insigni vehementia, cum ad extremum fere redactus
 esset, dentes, qui praeципuam doloris causam constituere
 videbantur, sibi euellendos curauit. Sed ne vllum quidem
 doloris leuamen subsecutum est, vt potius irritatio et inde
 oriunda inflammatio nous et vehementiores produceret,
 qui dentium in primis alueolos misere vexabant. Cum au-
 tem iam omne m edelam inanem putaret, et mortem ar-
 denter optaret, pruritum in occipitis regione sensit, et post
 hac dolorem, non secus, ac si acubus pungeretur. Tu-
 muit tota illa regio, et postea abscessus enatus est, qui in
 signem puris quantitatem reddidit. Paruae in toto capite et
 nuchae regione eminentiae obseruatae sunt, quibus omnis
 dolor profligatus est. Cum autem abscessus ille persanatus
 esset, et vlcera denuo euanuissent, statim dolor maxillas
 rursus corripuit, et mox mitior, mox autem vehementior
 euanus. Hunc denuo exanthemata exceperunt, quae, cum
 in cute apparuissent, omnis statim doloris sensus euanuit.
 Per annorum quorundam spatium hae mutationes sic conti-
 gerunt, vt vel exanthemata caput et scapulas occuparent,
 vel dolor articulos affligeret, vel cum disparuissent, dolo-
 ris sensus aegrum denuo pessime afficeret q). E

q) Eleganter haec etiam **HIPPOCRATES** Co us in secun-
 do

E dorsi suprema regione autem ille oriundus, in omnes oris partes diffusus est, et masseteres, ac temporales in primis musculos, aliosque, qui maxillis utrisque adhaerent, interdum etiam plures oris partes tanta violentia exercuit, ut variae in ore conuulsiones excitarentur, inter quas illa species, quam *oris distortionem* medici vocant, praecaeteris eminuit. Exanthematibus vero loco consueto enatis, omnia remiserunt, ita tamen, ut singularis quaedam debilitas et ingrata quaedam sentatio remanerent. Cum denuo disparauiissent haec exanthemata, grauissimo dolore affligebatur, cui febris superuenit admodum vehemens, cum insigni et sicco calore coniuncta; quam demum vlcera innumera, totum caput occupantia iudicauerunt. Insignem illa purulenti humoris copiam effuderunt, et omnem simul doloris sensum abstulerunt. Tanta autem fuit irritatio, quam vlcera illa excitauerant, ut caput nimio aestu comburi sibi putaret, et somni plane expers esset. Multum ad vlcera haec profliganda contulere aer frigidus simulque humidus, remediorumque, quae exsiccando et repellendo potissimum agunt, applicatio imprudens. Dolorem statim sensit im-

ma-

do praedictionum libro (§. 36. p. 515. Ed. LINDEN. T. I.) iam explicuit, vbi dicit, multum leuaminis iis, qui capitis dolore detinerentur, ex abscessu superueniente contingere, aut ex pustulis in corpore enatis. Et in *Coacis praelectionibus* (II. p. 536. T. I. Ed. LINDEN.) sequentia, notatu dignissima, et naturae ex omni parte consentanea profert: *ιεφαληλγην λίσι πύον διὰ ἡμάν,*
ἢ πτύελα παχέα παὶ ἄνοσμα. λίσι δὲ παὶ ἐλπέων ἐπιτυσις.

manem plane, et sua vehementia eos, quos olim perperfus erat, longe superantem, qui per insultus exacerbatus est, et eas oris partes, quae maxillis adiacent, potissimum affecit.

His malis per duarum hebdomadum spatium vexatus, tandem d. XXIX mens. Augusti, anni MDCCCLXXIV collegii clinici opem implorauit. Nobis curam commisit Ill. huius collegii Antistes; et ea in primis symptomata obseruauimus.

Dolor oris per insultus exacerbabatur, qui autem tam frequentes erant, ut per viius horae quartam partem sexies, immo saepius adhuc recurrerent. Nec tranquille tempus degere potuit, quod vacuum ab insultu erat, sed absonta potius locutus est, et varios ciulatus edidit. Insultus autem subito superueniebant, et cum per exiguum temporis spatium illum grauiter excruciascent, eadem celeritate disperabant. Sub qua uis exacerbatione dentium stridorem acerrimum obseruauimus, vt illos nimiam ob vim confringi credidisses. Alteram manum maxillis admoniebat, altera vero occipitalem capitidis regionem continua eius agitatione ita percussit, vt insignis tumor cum rubore in illa obseruaretur. Hoc vnicum, sed exile tantummodo leuamen sibi afferre dicebat. Maxillarum motus talis erat, qualcum videmus, si quis solidos cibos dentibus communire conatur; et fortis ille motus etiam dolori, quem tempore ab insultu vacuo in temporum regione se sentire fatebatur, an-

sam

sam praebuuisse videtur. Omnes simul oris musculi conuel-
lebantur, oculi liuidi et languentes erant; et post vnum-
quemque insultum tanta copia sudor erupit, vt in terram
desfluus humor decideret.

Post quamlibet autem exacerbationem suspiria edidit
aeger, et eximiam tenacis, crassi atque pituitosi muci co-
piam ex ore reiecit. Magna sordium flauarum biliosarumque illuuii lingua obducta erat, et de inani ad vomiti-
tum conatu conquerebatur. Omnes vero cibos inextinguibili fastidio recusauit. Tumuerant labiaoris, et praeter
caeteras inflammationis notas, insignem ruborem contra-
ixerant. Et exinde etiam factum esse putamus, vt plura,
quae loqueretur, intellectu assequi nemo posset. Pulsus
caeterum celeres, magnos et simul veloces obseruauimus;
ita tamen, vt arteriarum contractio conuulsiva videretur.
Alui difficultas admodum magna erat. Vrina cum pallore
alba, subflaua, et absque vlo sedimento erat, et longe mi-
nori quantitate mingebatur, ac in statu naturali fieri solet.
Sudores interdum frigidi ex extremarum partium articulis
copiose proueniebant, qui autem nec mitiorem nec diffici-
liorem morbum reddere videbantur.

Sanguinis vncias fere duodecim e vena in brachio
incisa mitti iussimus, et praeter alia interna remedia, quae
postea fusius enarrabimus, *vesicatorium* sat amplum nuchae
regioni imponendum curauimus.

D.

D. XXX. Mens. August. Sanguis e vena missus coloris ex atro rubentis erat, et exigua tantum feri pars crux valde tenaci supernatare videbatur. Crux, qualis in plurimis morbis cum inflammatione coniunctis conspicere licet, etiam nos in sanguine obseruauimus. — Insultuum vehementia adhuc eadem erat, eaedemque dolorum molestiae aderant. Oris musculi sub omni insultu adhuc conuellebantur, nec noctis tempore in somnum, quem tamen ardenter optabat, aeger incidit. Insultus enim tanta vehementia eum exercuisse perhibebat, ut nulla plane maiorum requies sibi fuerit. Pulsus et omnes aliae corporis nostri functiones, insignem torporem totius corporis et sensus hebetudinem si excipias, fere naturales erant. Vrinam parcam quidem, sed laete rubentem reddebat; nec vlla sedimenti cuiusdam vestigia in ea obseruari poterant. Ex vulnera, arte per vesicans impositum facto, eximia humoris aquosí quantitas effluxit.

Cum vespertino tempore denuo aegrum accessissimus, omnia in melius conuersti, laeti obseruauimus. Ipsí enim insultus spastici, si vehementiam eorum respicias, multum remiserant, cum nec tam subito alter alterum exciperet, nec tam protracti ac violenti essent, quam ii, quos matutino tempore adhuc videramus. Ipse adeo dentium stridor longe mitior evaferat; neque tanta vehementia aeger occipitis regionem manu sua percutiebat, et multo maius leuamen ex hac percussione sibi afferri profitebatur. — —

Mag.

Magnam adhuc purulenti humoris copiam emittebat vulnus artificiale, et insignis sanguine mucu tenaci remixtae copia ex ore effluebat.

D. XXXI. Mens. Augusti puris ex vlcere artificiali, cui cantharidum puluerem inspergi iussaramus, effluxum satis adhuc largum reperimus, et magnam etiam adhuc pituitae tenacis copiam ex ore defluere obseruauimus. Insultus longe mitiores euaserant, vt manu sua occiput percutere non amplius coactus esset. Spasmi et *oris distorsio*, nec tam vehementes erant, nec tam continua serie aegrum affligebant. Ex inflammatione autem, cuius supra mentionem inieciimus, in superioris labii dextra parte exanthemata multa, simulque parua enata sunt, quae postea confluebant, magnamque puris bene cocti copiam reddebat. A somno tandem, quem diu frustra expectauerat, insignia virium incrementa nactus est.

D. I. Mens. Septembr. per omnia membra diffusus sudor calidus magnum aegroto auxilium attulerat. Nec locum adhuc tenuerat et albicans, sed turbulentum erat, et sedimentum ex albo colore flauum deposuerat. Insultuum spasticorum vehementiam denuo imminutam obseruauimus; nec dentium stridore tam vehementi exercebatur. Tumor linguae resolutus erat, et ille, qui labium utrumque oris, et internam eius superficiem occupauerat, pariter subsidere videbatur. Hinc etiam factum est, vt mentem suam dili-

B

gen-

gentius explicare posset. Lingua pluribus sordibus albis obductam vidimus. Aluus valde tarda erat, et de abdominis quadam inflatione conquerebatur. — Magnam seri copiam effundebat vlcus arte factum; et in postica capitis et nuchae regionibus pruritum admodum molestum percipiebat. Exanthema autem, quod labii oris superiorem partem occupauerat, iam exsiccari videbatur. Spastici motus admodum leues in oris muscularis erant. Transpiratio bona, cutis humida extitit.

D. II. Mens. Septembr. ex frigido aere, quem corpori imprudenter admiserat, omnia inordinata euaserunt. Somnum noctis tempore turbulentum fuisse, nec ullum auxilium attulisse perhibebat. Aluinae excretiones adhuc nullae subsecutae erant: cutem aridam, et transpirationem penitus suppressam inuenimus. De calore totum corpus vrente, et plurimas molestias producente aegrotus conquerebatur. Insultuum autem spasticorum vehementiam maiorem, et stridorem dentium auctum reperimus. Labia oris cum doloris sensu inflammatæ erant.

Eodem die aluus tandem resoluta subsequebatur, qua calor molestus, dolor, abdominis inflatio et omnia mala symptomata profligata sunt. Transpiratio autem in sudorem conuersa est.

D. III. Mens. Septembr. post quasdam adhuc resolute alui delectiones mala symptomata ex omni parte dispa-ruisse

ruisse videbantur. Efflorescentia labii superioris fere resicata erat; nec ex vlcere artificiali multi humores profluebant. Rubor internarum oris partium praeternaturalis ex omni parte disparuit. Insultuum autem vim valde exiguum obseruauimus. Loquelae vsus integer, et omnes corporis actiones probe succedere videbantur.

D. IV. Mens. Septembr. Vclus ex imposito vesicatorio oriundum nil amplius reddebat, et noua cuticula obducebatur. Alui profluuum tale erat, quale in statu naturali esse solet. Insultuum autem vis, quod maxime mirabar, vehementior reddita est, ita vt alter alterum celerime exciperet. Et ipsi oris spasini varii, qui hesterno die ne cognosci quidem amplius poterant, maiori vi musculos exercebant. Dolor insignis simul illum excruciatbat, qui in intimis dentium partibus acerrimus erat. Oculi rubore perfundebantur, vt in vertiginis adeo speciem incideret. Exanthema, quod in labiis effloruerat, fere exsiccatum erat.

Cum ex omnibus hisce longe grauiora mala et mortifera metueremus, ad illa arcenda nouum vesicatorium illi nuchae regionis parti, vbi alterum situm fuerat, imponi iussimus.

A quinto usque ad octauum mensis *Septembbris* diem quotidie symptomatum vis paululum remittebat. Exanthema, quod in labio superiori erat, alui profluuum largum

penitus sustulit. Octauo autem die omnia tam mitia erant, vt insultus vix percipi possent.

Nono die, praeter aluum tardam et leuiores sanguinis versus cerebrum congesstiones nil accidit, quod vlo modo attentionem mereretur.

Decimo autem *Septembri* die, cum omnia iam secura esse viderentur, insolitam plane lassitudinem in toto corpore sensit; et tam vehementi vertigine correptus est, vt in terram fere decideret. Ipsa autem intelligendi atque iudicandi vis valde imminuta erat, nec vlla insultuum spasticorum vestigia in ore obseruare poteramus.

Cum itaque haec omnia memorabile quid in corpore geri indicarent, atque pessimam materiae morbidae translationem equidem metuerem, ad omnia haec praecauenda, praeter alia remedia, cucurbitas cruentas nuchae imponendas curaui; pedumque articulis rubefacientia cataplasmata applicari iussi. His tandem remediis efflorescentia in postica capitis parte et doloris in articulis sensatio restituebantur, quas deinde mercurialium et aliorum remediorum (quae postea recensebimus) ope perfecte sanauimus; ita, vt prospera nunc valetudine, eaque integerrima et nullo malo symptomate interrupta gaudeat aeger, miserrimus olim, nunc vero ob recuperatam salutem et ob malum tam pertinax feliciter profligatum, felix.

§. VI.

§. VI.

Cauſarum expositio. — Aer calidus. Vulnera.

Diligenter enarratis nunc symptomatibus, quae in trismi plerisque speciebus obſeruari ſolent, ad cauſas, quae hunc morbum producere valent, explicandas nos accingimus. Eas autem tam funeflos et vehementes effectus excitare poſſe, vix probabile eſſet, niſi quotidiana experientia rem praecolare euinceret. Tam leues enim interdum cauſas trismum mortiferum produxit obſeruatum eſt, vt, fi vlla fides ratiociniis in medicina ſit, illa tamen ad miram hanc rem explicandam vix, ac ne vix quidem ſufficient. Inter ea vero, quae morbo noſtro ſaepiſſime anſam praebuſſe repetitis exemplis comperta ſunt, *aer calidus*, qualis in vtraque *India* et plurimis aliis regionibus eſſe ſolet, principem facile locum obtinet; quippe qui tam efficax in producendo trismo eſſe conſueuit, vt omnibus iis, qui vel leuiſſime vulnerati ſunt, ita vt ne cutem extremam corporis quidem vulnus penetraverit, maximus trismi atque ſubtaneae ſimul mortis metus fit *r).* Eos etiam, qui in calidis et a nimio ſolis aeftu fere combustis regionibus prope stagna, lacus, aut flumina, proſperae valetudini valde aduersum odorem ſpirantia, noctis tempore in terris, absque

B. 3

teg-

r) cf. LIND von den Krankheiten, welchen Europaer in heißen Klimaten unterworfen find. Th. III. Kap. I. Abſchn. IV. Seite 244. et W. HILLARY obſeruations on the epidemical Diseases in the Island of Barbadoes. p. 221.

tegmine dormiuere, vel in morbos putridos, vel in violentum alui profluum, vel in trismum tandem et alios adhuc morbos conuulsuos admodum funestos incidisse, eruditio-
nis laude paeclarri et fide dignissimi viri perhibent. Inter
vulnera autem ea potissimum morbi nostri originibus fauent,
quae cum articulorum vulneribus *s*) aut luxationibus *t*) con-

s) In tribus hominibus, quibus manuum articuli ex contu-
fione dilacerati erant, trismum tonicum lethalem se vi-
disse Dr. HAYGARTH refert. (v. liber, quem PER-
CIVAL, v. Cl. de venenis Saturniniis conscripsit, cuius
germanica versio, a nobis suscepta, occurrit in dem Ma-
gazin vor Aerzte, Stiick. III. Eundem morbum ex di-
gito grauiter vulnerato vidit I. o. SYLVESTER. (vid.
Medical Observations and Inquiries, Vol. I. p. 5) et
ex magno vulnere, quod clavis plantae pedis infixus
excitauerat, trismum obseruauere D. CLEPHANE (*Me-
dical observ. and Inquiries*, Vol. I. p. 61.) et AMA-
TUS LUSITANUS (*in curat. medicinal. cent.* VII. *cu-
rat.* LXVI. p. m. 758). Ex brachii articulo vulnerato
trismum lethalem vidit BILFINGER. (L. de tetano
p. 89.) et ex ligamentorum, quibus digitorum articuli
connectuntur, vulneribus trismum tandem ortum esse,
GUIL. HUNTER (*Medical Obseruat. and Inquiries*.
Vol. II. n. 34) perhibet.

t) In HIPPOCRATIS Coi libris iam trismi in opisthoto-
num definentis historia occurrit, quem diti pedis
magni ex plaga orta luxatio excitauerat. Partem illius
ad confirmanda ea, quae protulimus, apponere libet:

iuncta sunt. Capitis vero vulnera mortiferas saepe conuulsiones sequi, inter alios ALEXANDER TRALLIANVS u) perhibet; et ex vulnera, capiti ita illato, ut temporalis musculus simul discissus obseruaretur, maxillae inferioris spas-
mum, qui in tetanum tandem abiit, GUIL. FABRICIUS,
HILDANUS x) obseruauit y). Post amputationem mem-
brorum aegritudine affectorum z), et post neruum inprimis
simul cum arteria ligatum trismum saepissime viderunt me-
dici. Leuissima tandem vulnera, neruosis inprimis parti-
bus inflicta tetanum in calidis regionibus producere, refert
HILLARY a).

B. 4. §. VII.

ο ἐν τῆς Αρπάλου ἀπελευθέρης Τελεφάνης τύμπανα πάτωσεν
μεγάλου δακτύλου ἔλαβεν ἐπεφλέγμαντε, πάι σφόδρᾳ ἐπά-
δυνος ἦν· πάι ἐπὲι ἀνῆνεν, ὄνχετο ἐς ἄγρον, ἀνακωρέαν ὁσ-
φύν ἥλγησεν. — αἱ γένεις ἔυνήγοντο ἐς νύκτα, πάι ὅπι-
θότονος παρῆν. — — τριταῖος ἀπέδανεν. Epidem. L.
VII. §. XX. p. 846. T. I. Ed. LIN D.

u) L. I. c. x. p. 141, B. Coll. H. STEPHAN, quam nuperrime
ex Bibliotheca Vogeliana nobis comparauiimus.

x) obseruat. medic. cent. V. obs. IX.

y) Trismi, ex neruo, qui dentes adit, discisso, orti hi-
storia occurrit in parte tertia commentariorum medicina-
lium Edinburgensem.

z) Quinque militibus, post amputata membra trismum fu-
nestum superuenisse, LIN D, v. Cl. (l. c. p. 244) refert.

a) Obs. on the epidemical diseases in the Isl. of Barbad. p. 223.

Transpiratio suppressa. Arthritica seu rheumatica materia sedem mutans, Exanthemata retrograda.

Quot et quantos morbos transpiratio subito suppressa excitare valeat, omnibus certe notissimum est, qui vere medicinae student. Tetanum saepissime a sudore cohibito ori, eumque, cum ex hac causa origines ducat, celerrime decurrere, inter plures alios, HILLARY b) refert: trismum vero ex eadem causa homines saepius infestare, unusquisque perspiciet, qui, quanta sit tetanum verum inter et trismum cognatio, perpendit c). Materiam autem arthriticam et rheumaticam eidem morbo ansam praebere, ex morbi historia, quam enarrauimus, abunde constat. Is enim aeger ex longo iam temporis interuallo arthritide laborauerat et rheumaticis doloribus. Tumor antea in articulis insignis fuerat, quem vero, breui ante trismi insultum tempore plane disparuisse dicebat. Nec ullum dolorem in articulis sensit, donec spasmii, os et maxillam inprimis infestantes penitus profligati essent. Quantum etiam aer frigidus corpori calido admissus ad symptomatuum, adeoque morbi ipsius vehementiam exacerbandam conferat, idem exemplum satis superque docet. Ab exanthematibus enim et transpi-

ra-

b) l. c. p. 224.

c) Trismum a transpiratione retrogressa in muliere videt WEIKARD, vir Cl. vid. III. BALDINGERI Magazin vor Aerzte, St. II. p. 179.

ratione suppressis et arthritica materia locum mutante totius
huius morbi origines explicandas esse putamus.

S. VII.

Trismi infantilis caussae.

Admodum frequentem huius mali caussam calidam et
humidam simul tempestatem a medicis haberi, praeter cae-
teros, HYACINTHVS ANDREAS refert *d)*; nec non vi-
tia varia circa victimam rationem a matre commissa. — Pri-
mas autem fordes, in intestinali tubo collectas, quae me-
conii nomine insigniuntur, maxime celebrem et frequentis-
simam huius morbi caussam constituere, longe adhuc plu-
res, iisque docti viri *e)*, affirmant. Eam enim ex ipso ab-
dominis vehementi dolore, quo infantes, qui maxillae in-
terioris spasmus detinentur, excruciali solent, et alii pro-
fluvio largo, quod interdum iis accidere solet, qui ex hoc
morbo laborant, iam cognosci posse, asserunt. Bilis atque
hepatis varia vitia hunc morbum plurimum producere,
BRENDELIVS *f)* refert; et alii quidam adhuc totum mor-
bum ex crudo victimam, frequenter, et nimia copia assumto
explicant.

Binis vicibus nobis hunc morbum obseruandi contigit
opportunitas. Vidiimus eum in infante ante sex dies felici-

B 5

fimo

d) apud G. CLEGHORN. l. c. p. 82.

e) *Essay on the more common West India Diseases.* p. 15.

f) Progr. de spasm. maxill. infer. §. IV. p. 192. in Op. T. I.

simo partu edito, cui medicus, qui curam illius a primis statim diebus gessit, omne certe meconium, leniter purgante medicina repetitis vicibus exhibita, subduxerat. Quum quinto suae aetatis die in trismum incideret, nullam prorsus aliam caussam accusare potuimus, quam nimis arctam tenelli corporis constrictionem, a fasciis nimis adstrictè applicatis ortam. Tertio a morbo die placida morte extintus est.

Altera autem vice trismum in puella vidimus, quae ex subitaneo terrore, a cane latrante illi incusso, in hunc morbum inciderat. Insignem spasmodorum vim obseruauimus, cum admodum vehementi dentium stridore coniunctam. Quarto morbi die, opisthotono correpta, periiit.

Saepissime etiam infantes tenellos adhuc a mala lactis materni indole trismo affici nobis persuasum est, quod in primis autem contingere putamus, cum infanti recenter edito nutrix eligitur, quae iam ex longo temporis interuallo partum enixa est. Cuius lac, digestu tam difficile cum sit, ut debilis tenelli infants ventriculus illud ferre nequeat, vel plurimos vomitus excitari, vel, si in ventriculo remanet, variis generis conuulsiones produci, plurima et funesta interdum exempla docent.

§. IX.

Praesagia quaedam, et quando salutem sperare liceat.

Vbi vero morbus aliquem occupat, scire licet, eo peiorum illum existere, quo magis a statu naturali alienus sit;

et

et eo leuius periculum instare, quo magis ad statum naturalem ille accedat. Ea autem omnia etiam de trismo valere, inter omnes constat. Is enim, cum in aliud morborum spastorum genus transit, curatu difficillimus est; nam corpus a primis morbi insultibus debilitatum, debilium longe adhuc reddit, ut morbum diu sustinere nequeat. Si itaque trismus iam per aliquot hebdomadum spatium aegrum detinuit, eique vel tetanus, vel aliud morborum periculosorum genus superuenerit, mortiferum est. Rigoris vero universalis periculum inflat, si collum rigore quodam corripitur; si aeger neque solidos neque fluidos cibos deglutire valet; si fluida, quae assumit, per nares emittuntur; si in dorsi et lumborum regione musculi rigent; si denique respiratio difficultis est, et pectoris spastica constrictio obseruatur. Mortem quoque subitaneam indicat gangraena partis vulneratae, quippe quae corruptorum humorum indicium est. Mentem aegro constare, valde bonum est; torpor sensuum e contra, visus hebes, odoris sensus imminutus funestum morbi exitum significant. Alius autem mala est, ex toto suppressa. Albicans tenuisque vrina longum morbum fore significat. Crura ad dorsum retracta; pedum et manuum extrema frigida incerti indicii sunt.

Bonum autem morbi exitum sperare licet; si intentio muscularum oris atque colli non tam vehemens est, ut omni cibo transitus denegetur; si cibos facile deglutire potest aeger; si neque in dorsi regione neque in pectore motus conuulsuum ob-

fer-

seruantur; si lotium turbulentum redditur, atque lateritii coloris sedimentum demittit; si aliud cum leuamine resoluta est, et perspiratio in sudorem interdum conuertitur. Ea enim spasmos mites et vim vitae insignem esse indicant.

Paruae in cute efflorescentiae morbum si leuant, bonaе sunt. Eadem de abscessibus valent. Ex vulneris, a quo trismus origines suas duxit, statu incerta praesagia sunt.

OISV

Caeterum et in nostro morbo praeclarum illud antiquissimi aeui medicorum effatum valet, quo constat, neque salutis, neque mortis ex omni parte certa praesagia esse.

§. X.

Trismi symptomatici expositio.

Primum autem omnium fere conuulsuorum morborum symptoma spasmus maxillae inferioris esse consuevit; et multos etiam morbos, quos ob vim, qua musculi conueluntur, *spasticos* appellant, in trismum terminari posse, plurimae experientiae praeclare demonstrant. Nos ipsi in muliere tale quid obseruauimus, quae ex longo temporis intervallo comitiali morbo, a malo et digestu difficulti victu, quem quotidie assumerat, orto, laborauerat. Is post purgantia remedia repetitis vicibus exhibita subito cessit. Cum autem denuo multos in victus ratione errores committeret, statim in eundem morbum rursus incidit. Cuius insultus, cum variis remediorum generibus, quae aluum citant, leua-

uassermus, praeter spasticum maxillae inferioris motum, qui certis paroxysmis aegram exercebat, et deglutitionem ciborum paulo difficultatem, nulla alia morbi comitialis symptomata obseruauimus. Ea denique, post resoluentes medicinas largis dosibus exhibitas sua sponte cesserunt, ita, ut prosperae sanitati nunc ex omni parte restituta sit. Iis pariter, qui ex hypochondriis male se habent, spasmus maxillae inferioris cum dentium stridore coniunctus familiaris esse solet g).

Cum vermes multa et insolita symptomata excitare possint, nullumque fere sit, quod in verminosis morbis non obseruetur, trismum etiam a vermis saepissime ortum ducere, auctores fide digni asseuerant. Is autem tam frequens morborum verminosorum symptoma esse solet, ut auctores adeo dentium stridorem ad ea signa referant, quibus morbus hic ab aliis, sibi cognatis distingui possit h).

Con-

- g) P.H. HOECHSTETTER observ. medic. dec. IV. cas. I.
Trismum, morbum convulsuum vagum concomitantem
vidit LENTIN, vir Cl. cf. librum eius, qui inscribitur:
Beobachtungen einiger Krankheiten. Goettingen. 1764. 8.
- h) PAULUS AEGINETA, L. IV. c. 57. Coll. H. STEPHAN. p. 531, E. Ex dentium stridoribus nocturnis et labiorum convulsionibus in filio suo vermes suspicatus est SCHENK a GRAFENBERG, observ. 242. Cf.
ALEXANDRI TRALLIANI epist. delumbricis, quae graece et lat. cum HIERONYMI MERCURIALIS

tra-

Conuulsiones vniuersum corpus occupantes eum indicare iam ex eo perspicere potest, quod trismus omnium fere morborum, qui cum distentione nervorum coniuncti sunt, prodromus existat i).

Caeterum omnium fere acutarum generibus trismus superuenire interdum solet; horroris autem perpetuum fere symptoma est. In eo enim, ut eleganter olim Io. ERNSTUS HEBENSTREIT, vir ob solidam et multifariam, quam sibi acquisiuerat, doctrinam, praeclarus, cecinit k).

Inferior maxilla tremit, crepitanteque dente

Ora sonant, fractaque ruunt e gutture voces.

Is autem, si in acutis obseruatur, insigni arteriarum robore sanguinem ad caput deferri indicat l). Hinc etiam factum est, ut HIPPOCRATES Co^s dentium stridorem delirii metum incutere, et omnibus iis lethalem esse dixerit, quibus ille non familiaris fuerit, cum integra adhuc

fa-

tractatu de morbis puerorum *Francofurti* 1584 prodiit. et HIERONYMI GABUCINI commentar. de lumbricis aluum occupantibus *Lugdun.* 1548. 8 min. p. 151. c. XVIII.

i) Ex maxillis consertis opisthotonum iam praedixit HIPPOCRATES, *Epidem.* VII. §. XX. p. 845. T. I.

k) de homine fano et aegroto, pag. 186.

l) Apoplexiā indicare stridorem dentium nocturnum, LOMIUS perhibet.

sanitate fruerentur *m*). Si vero iam deliranti superuenit, ex omni parte mortiferus est *n*). Mortem pariter significat, si cum aliis malae notae symptomatibus phrenitidi *o*) superuenit. Si autem a primis statim morbi huius initii musculi, qui maxillarum, faucium et labiorum motui inferuiunt, contracti apparent, ita, ut deglutitio ciborum aegro difficilis sit, mortem certissime indicat *p*).

In varioloso tandem, et aliis morbis, qui cum efflorescentia in cute coniuncti sunt, saepissime euenit, ut maxillarum motus plane nullus sit. Si autem post exanthematum eruptionem spasmī profligantur, bonum morbi euentum sperare licet.

§. XI.

m) Οδόντων ποιησις ὀλέθριον, οἵσι μὴ σύνηθες παὶ ύγιαινουσσιν.

HIPPOCR. prorrhet. I. §. VI. T. I. p. 475. Ed. LINDEN
cf. GALENI commentar. in hunc locum.

n) Οδόντως συνεργεῖν, η τρίζειν ω̄ μὴ σύνηθες ἐπιπαιδιον, μανικὸν παὶ θανάτουμον. ἢδη δὲ παραφρονέων ην ποιέη τοῦτο, παντελῶς ὀλέθριον. HIPPOCR. Coac: praeonot. II. 151. T. I.
p. 543. cf. Prognost. §. IV. p. 450. T. I. Dentium stridorem inuitum ad mortis signa referit CELSUS L. II.
c. VI. In septimo autem Epidem. Libr. §. VIII. memorabile trismi tonici exemplum prostat, febri superuenientis, non mortiferi.

o) BRENDELII diss. de phrenitide Goett. 1756. p. 23.

p) BRENDELIUS lococitat. p. 6.

§. XI.

Explicatio symptomatum.

Enimvero multum iam dudum, et semper fere du-
bio Marte de spasmorum originibus disputatum est, qua-
rum explicatio et hodierno tempore nondum ex omni parte
absoluta existit, vt nulla plane dubia contra illam moueri
possent. Multisariis enim et praeclaris exemplis probatum
est, spasmos interdum leuissimas irritationes excipere; in-
terdum autem post irritationem insignem nullas prorsus ner-
uorum distensiones obseruari, et omnes motus conuulsuos
plane suffocatos videri. Cuius rei caussam plurimi inde ex-
plicant, quod in aliis irritabilitas maior sit; quod neruorum
sensus in quibusdam acutior reperiatur; quod humores mor-
bosí aegram neruis sentiendi vim intulerint; quod irritatio, exi-
guia licet esse videatur, valde vehemens tamen esse possit;
quod laesio exilis maius malum eam ob caussam potissimum
inferat, quod partes quaedam corporis acute sentiant, in
aliis autem neruorum vis longe debilior existat, et quod de-
nique haud raro nerui per consensum q) vehementer affi-
ciantur. Quae omnia, si quis attente perpendit, ea probe
quidem dicta inneniet, sed plura certe remanebunt, quo-
rum ratio difficillime reddi poterit. Nec in omnibus autem
illis,

q) Praeclare **CASSIUS** ait: neruos citius quam reliquas
corporis partes per consensum affici, idque ob naturam
eorum, mire ad patiendum opportunam fieri. vid. ej.
quaest. et problem. apud **H. STEPHAN.** l. c. p. 761, D.

illis, quae ad spasmorum origines spectant, explicandis nos commorabimur; eas enim, perquam abstrusae cum sint, et pagularum harum spatio comprehendi nequeant, data opportunitate alia, fusi pertractabimus.

Inter omnes autem spasticos morbos, qui symptomatis explicatu difficilibus stipati sunt, trismus fere primus est. Rationes enim, cur ex leuissima caussa, maxilla inferior superiori tam firmiter annexatur, ut nullo modo ab illa diduci possit, valde abstrusae sunt, et acutissimi rerum naturalium indagatoris ingenium varie torquent. Supra autem iam ex pluribus medicorum obseruationibus, quas crebra experientia confirmat, retulimus, maxillae inferioris spasmus omnium fere conuulsuorum morborum prodromum esse; et musculos, qui maxillis adiacent, praeter caeteris ad conuulsiuos motus exferendos valde pronus existere. Haec febrilis horror et plures longe alii morbi egregie demonstrant, vbi interdum, praeter eos, quos in ore obseruamus, nulli spasmi in sensus incurrire consueuerunt. Sive vero in caussas huius rei diligenter inquiramus, eas in ipsa partium structura, et in nervis, qui illis sentiendi vim imperit, latere, unusquisque putabit. Oris enim musculi tenuerrimae structurae sunt, et a pinguedine, qua inuoluti sunt, mollitiem quandam induunt, quae longe maiorem irritabilitatem illis conciliat. Hinc accedit, ut a stimulis illis illatis facilius afficiantur, quam reliqui corporis musculi, adeoque ad motus conuulsiuos concipiendos aptiores evadant.

Ner-

Nerui autem, qui illos adeunt, plurimi, vires hasce augent, accidunt atque accelerant. Hinc non miraberis, quod ventriculo affecto atque digestione ciborum laesa plurima symptomata in capite et ore obseruentur, et quod, pristino ventriculi labore restituto, morbus plane profligetur.

§. XII.

Continuatio.

Caussis expositis, cur in omnibus fere spasticis morbis musculi oris primum afficiantur, nunc ad rem explicatum longe difficiliorem progredior, quae merito admirationem medicorum mouet. Non omnia enim vulnera trismus sequuntur, sed iis potissimum se associat, quae vel cum neruorum dilaceratione, vel cum graui articulorum contusione, vel cum arteriarum et neruorum compressione coniuncta sunt, licet etiam in calidis praesertim regionibus auctores eum interdum post leuissimas laesiones obseruauerint. Haec vulnerum genera grauissima symptomata inducere, auctores asseuerant; inter quae inflammations vehementes, gangraena, et innumera alia, quae distensiones neruorum facile excitare possunt, quas **HIPPOCRATES** ^{r)} caeterique omnes veteres medici mortiferas habuere, praecipua sunt. Primum conuelluntur oris musculi, et masseteres in primis, quorum vis insignis existit. Ex irritatione confluent ad oris par-

^{r)} Ἐπὶ τρώματι σπασμὸς ἐπιγενόμενος, θανάσιμον.

HIPPOCRATES in *Aphorism.* Sect. V. 2.

partes humores, et ob morbosam sensibilitatem, quam il-
lis inducunt, longe debiliores euadunt, et ad spasmos proclives
fiunt. Hanc oris ad spasmos concipiendos dispositionem, cur
alii musculi in morbo nostro minori vi afficiantur, causam esse
admodum credibile est. Saepissime autem contingit, ut tris-
mus in vniuersales spasmos, et rigores in primis transeat, qui
eo citius subsequuntur, quo minor opera in curando trismo
adhibita est. Opium enim, quod princeps remedium in hoc
morbō existit, si satis magna quantitate exhibetur, vim spas-
morum mirum in modum infringit, ut ulterius propagari ne-
queant. Quod si autem a meticuloſis medicis vel minori dosi,
vel multis aliis remediis remixta haec medicina exhibetur, ut
vires suas exercere nequeat, a rigoribus superuenientibus
oppressi, aegri extinguntur.

SECTIO II.

METHODVS MEDENDI.

§. XIII.

Indicationes.

Difficillime autem trismum sanari posse, et omnem in-
terdum eius curationem inanem esse, iam supra re-
tulimus. Tanta enim spasinorum in morbo nostro vehe-
mentia esse solet, ut et optimorum remediorum vires elu-
dant, et vniuersales rigores, cum ineffabili cruciatu-

iunctos saepissime inferant. Iis itaque praecaendis in primis medicus, cui salus aegrotantis curae cordique est, omnem ingenii vim impendere debet, ne mors subitanea ex improviso aegrotum e medio tollat. Felicissime autem qualiumcunque aegritudinum corporis nostri curatio absolvitur, si caussae, quae illas intulerunt, variae, aut ex omni parte vel in ipso corpore tolluntur, vel ex eo, quo cunque demum modo fiat, remouentur, aut saltim ita mitigantur, ut effectus, quos olim produxerant, amplius exferere, adeoque morbo eiusque symptomatibus fauere nequeant. Quum autem haud raro in magnis et cum vitae periculo coniunctis morbis eueniat, vt symptomatum tanta vis ac vehementia sit, vt ob morbum diu iam percessum infirmi corporis destruacio metuenda sit; id potissimum medicus in curando trismu respicere debet, vt omnia haec symptomata, quantum possibile est, partim penitus auerruncet, partim autem simul ac apparuerint, opportuna statim medicina dispellat.

Caeterum in morbo nostro antiquissimum illud effatum praecclare valet, quo constat, in aegritudinibus, quae cito decurrunt, auxilia cum celeritate quadam rapienda esse. Nam licet trismus haud raro valde diuturnus sit, vt adeo aegros per aliquot hebdomadum spatium exercuisse dicatur, ea tamen non de cuiuscunque trismi specie, et multo minus de omnibus aegris valent. Sunt enim aegroti, quorum nerui validi sunt, et ita comparati, vt insultus spasmorum absque admodum insigni detimento diu sustinere queant;

sed

sed multos etiam primis statim a morbo suscepto diebus supremum diem obiisse, plurima, eaque funesta exempla docent. Ac hoc quidem in iis praesertim euenire solet, quibus teneri et admodum sensiles nerui sunt, et qui iam ante trismi insultum siue acrimoniam quandam humorum, siue aliud quid, quod ad morbum augendum aptum est, contraxerant. Hinc caueant sibi medici, ne symptomatum fraudulenta benignitate decepti, malum negligant, quod olim insanabile euadere potest.

§. XIV.

Momenta quaedam in trismi traumatici curatione obseruanda.

Tanta autem huic trismi speciei, ab omni tempore infamiae nota inusta fuit, vt eum, qualicunque vulneri superueniret, semper mortem indicare medici crederent. Et si omnes, qui obseruationes medicinales continent, libros perlegeris, trismum, post vulnera homines afflagentem semper fere mortiferum fuisse inuenies. Quae res partim inde explicari debet, quod vel vano credulæ superstitionis errore, vel ratiociniis incertis inducti, omnem fidem in variis antispasmodicis remediis posuerint, quae accuratori et diligentiori recentiorum medicorum examine fatua, inutilia, immo haud raro nociva reperta sunt; partim autem, quod in magnis, et ob vires, quas exserunt, praeclaris remediis exhibendis nimis meticulosi fuerint, et efficacia illa antispasmodica remedia multis aliis inertibus intermixta, nimis

refractis dosibus aegrotis exhibuerint. Omnes enim recentioris aeuī medici, qui laudabili et felici audacia trismum sanauerunt, in eo consentiunt, quod morbus hic p̄ae caeteris fere omnibus, valde largas efficacissimorum narcoticorum remediorum doses requirat. Haud raro enim accidit, vt idem morbus interdum adeo post antispasmodica minori dosi exhibita, grauior euaderet, quem demum idem remedium, a docto medico maiori dosi exhibitum ex omni parte profligauit.

§. XV.

Quomodo vulneris curam gerere conueniat.

Cum autem neruorum irritatio vehemens, quae a vulnera, vel a graui contusione ortum duxit, saepissime trismum inducat, isque aut a neruo ab instrumento laedente vel lacerato, vel non penitus discisso, aut a graui inflammatione a vulnera excitata, aut denique a singulari quadam partium solidarum ad spasticos motus concipiendos dispositione oriatur, summam in primis medicus curam gerere debet, vt omnem stimulum, quantum fieri potest, vel plane remoueat, vel vires eius saltem variis siue internis, siue externis remedii ita infringat, vt quies corporis partibus restituatur. Inter externa autem remedia ea praecipue conducunt, quae vulneri imposita inflammationem siue auertere siue curare valent; inter quae aqua, quam *vegeto-mineralē* GOULARDUS vocavit, cuiusque vires in auerruncanda inflammatione saepius experti sumus, et *sclopetaria* THEDENII, *viri Cel.* p̄ae aliis longe eminent. Si autem in-

inflammatio iam admodum insignis est, vt horum remedium ope dispelli nequeat, ea in primis conducunt medicamina, quae aut inflammationem benigna resolutione terminant, aut pus bonum atque laudabile producunt. Ac ex illis quidem herbarum leniter aromaticarum decocta palam caeteris dubiam reddunt, ex his autem herbarum emollientium decocta optima existunt. Interdum vero resoluentes herbae emollientibus admixtae multum ad curationem absoluendam praestitare. In vulnus autem eiusque statum diligenter medicum inquirere oportet. Si enim neruus laesus est, illum penitus discindere expedit. At si a digito manus vel pedis grauiter vulnerato trismus periculosus oritur, et si membra ita simul affectum est, vt sanari nequeat, aegram partem absindere s), quam varia et inutili saepe opera conseruare praefat. Si tandem peregrina corpora, quae neruos vellicant, vulneri insunt, ea quantocytus extrahere conuenit. Caeterum si digestiva et suppurationem promouentia remedia vulneri imponere voluerit medicus, ea ad neruos sopiendos, opio remixta applicet.

§. XVI.

Interna remedia, quae in trismi traumatici curatione adhibenda sunt.

Ad internorum remediorum classem quod attinet, opium et moschus in trismo curando facile sibi principem lo-

C 4

cum

s) Post resectum digitum grauiter dilaceratum maxillae inferioris spasmum statim mitiorem evanescere, IO. SYLVESTER (*Medical Obs. and Inquiries*, Vol. I. n. 1.) refert.

cum vindicant; quippe quorum egregios effectus multa et ² praeclaris in arte viris prolata exempla docent. *Opium* autem, quod omnes indicationes praecclare absolutus, et in rigoribus totius corporis arcendis efficacissimum est, non parvis aut refractis, sed sat magnis dosibus exhibendum est; et pessime certe ii hallucinantur, qui aut neurorum stuporem, aut sensuum laesionem, aliae mala ab eius usu metunt. Grauissimi enim, et ob vehementiam suam insignes spasmi, quibus maxilla inferior plane occluditur, efficacia remedia, eaque magna dosi et repetitis vicibus exhibita postulant. Nec illa mala symptomata, quae opii usum in aliis morbis subsequi consueuerunt, auctores in morbo nostro obseruauere: sed non spasmos solum mitigatos fuisse, verum etiam cutem humidam euasisse, et vrinam largum sedimentum demississe perhibent. Sanauit autem aegrum *trismo traumatico* laborantem nonaginta opii granae I o. **CLEPHANE**, quae intra viginti duorum dierum spatium assumi iussit^t); et aegroto eodem morbo laboranti sedecim et trecenta opii granae prospero cum successu intra quinque hebdomadum interuallum exhibuit **GUIL. HUNTER** u). Nec ullum detrimentum aegro vnciam *tinctoriae opii* (cuius

com-

^t) *Medical Observat. and Inquiries.* Vol. I. n. 8.

"^u) *Med. Obs. and Inq.* Vol. II. n. 35. Quinque opii Drachmis sanauit aegrum trismo laborantem **GUIL. FARR** (*Med. obs. and Inq.* Vol. IV. n. 7.) et intra quatuor et viginti quidem horarum spatium sex et viginti opii granae prospero cum successu exhibuit. cf. exemplum, quod in tertio eiusdem libri volumine **R. HUCKIUS** descriptis.

compositio in *pharmacopoea Londinensi extat*) intra viginti
quatuor horarum spatium assumtam, attulisse, L. CHAL-
MERS x) affuerat.

Eximios autem opii in morbo nostro effectus inde
potissimum explicandos esse putamus, quod non praesen-
tes solum spasmos sopiat, verum etiam rigores vniuersales,
qui trismo superuenire consueuerunt, auerruncet. Si enim,
ut supra iam euicimus, admodum periculosi sunt, et plu-
rimis funestam mortem inferunt.

Ad moschi autem vires salutares in hoc morbo quod
attinet, eae nondum extra omnis dubitationis aleam positae
esse videntur. Alii enim illum vel nullos plane, vel noc-
uos adeo effectus producere, et calorem aegro molestum
augere perhibent; alii e contrario praeclarum in hoc morbo
eum auxilium ferre affuerant. Si nostram opinionem pro-
ferre licet, praefantissimis contra trismum remediis mo-
schum annumerandum esse putamus. Quanta enim vi hoc
medicamen spasmos turbasque componat, plures medici
memorabilibus exemplis euicerunt, et nos ipsi aliquoties ex-
perti sumus. *)

E multis modis, quibus *opium aegris* exhiberi
folet, simplicissimos omnibus aliis preferendos esse vniusquis-
que perspiciet, qui simplicia remedia compositis, quae plu-

ra
x) de opisthot. et tetano. (*Med. obs. and Inquir. Vol. I.*
p. 89.

*) Cum opio coniunctum moschum insigni cum emolumento
exhibit R. HUCK. (*Med. obs. and Inq. III.*)

ra et varie mixta continent, praeferre didicit. Si itaque quis trisimo exercetur, ei statim *opii* puri, vel *extratti opii* grana duo vel tria, siue in pilulis, siue cum aqua destillata melissae, menthae piperitidis &c. omni bihorio vel trihorio exhibenda sunt, donec remissio spasmi musculos, qui maxillas mouent, occupantis, subsequatur. Vespertino autem tempore paulo maiorem *opii* copiam sumere expedit.

Si tandem post repetitum *opii* usum maxillarum spasmi profligati sunt, ad mala, quae morbum interdum sequi consueuerunt, auerruncanda, per aliquot hebdomadum interuallum quotidie unicum *opii* granum aeger sumere debet.

Inter alia vero remedia, quae in symptomatum vi profliganda efficacissima inuenta sunt, *balnea calida* primum locum obtinent. Ea enim, cum intensos musculos relaxent, adeoque spasmos mirum in modum infringant, vix laudibus sat magnis extolli possunt. Hinc omni die balneo uti, in eoque leniter fricari conuenit. Ex *opii* deinde aliquot granis, post balnei usum statim exhibitis insigne morbi leuamen sperare licet.

Clysmata porro, quae ex chamomillae floribus, milfolii herba, et altheae radice in aqua coctis, cum olei vel *opii* sufficiente quantitate componuntur, partim, quod aliui et lotii profluuum accelerent, partim autem, quod in spasticis motibus componendis insignes vires exferant, praeclarri in quoconque morbi nostri stadio usus sunt.

Su-

Superato tandem morbo aluum leniter resoluens medicina ex tamarindorum pulpa, rhabarbari puluere, cum manna, vel sale quodam medio remixta, exhibenda est. Humores enim intestinales et bilis inprimis in hoc morbo varie corrumpi, adeoque acres atque nocui euadere possunt. Hinc omnia ea, quae tubo intestinali insunt, insigni cum aegroti leuamine efficiuntur.

Victus ratio tenuis atque parca sit, et e potulento- rum classe ea in primis eligantur, quae ob mucilaginosas, quibus turgent, partes, musculos ad rigorem proclives relaxant, spasmosque componere valent. Emulsiones, quae ex amygdalis dulcibus, et quae ex emollientibus rebus parantur, decocta, quibus radicis liquiritiae et feminis anisi vel foeniculi quid adiici potest, haec omnia mirifice prae- stant. Cibis autem potissimum vescantur aegroti digestu facilibus, carne tenera, et iusculis, quae ex herbis vrinam mouentibus parantur.

Inutilia tandem in hac morbi specie, immo nocua interdum reperta sunt ea remedia, quae calorem naturalem augent, motum sanguinis accelerant et partibus corporis nostri insignem stimulum adiiciunt. Nec unquam leuaminis quid *alexipharmacum remedia* et salia volatilia aegris attulere, magnis licet dosibus exhiberentur. Nec eorum remediorum, quae vomitum carent, usus in morbo nostro insignis extitit. Morbum autem interdum leuauerunt re-

me.

media, quae ex oleosis rebus componuntur, et aluum lamen atque lubricam reddunt. *Valerianae sylvestris radix*, *cortex Peruvianus* et *Camphora* utilitatis quid interdum attulisse dicuntur. Nec insigne leuamen e *vesicatoriis*, locis capiti propinquis applicatis in aegrotum redundauit.

§. XVII.

Trifmi rheumatici curationes.

Parum autem ab ea, quam enarrauimus, trifmo rheumatico medendi methodus differt, quoniam in illo pariter praestansissimus opii usus nuperrime demum a WEIKARDO, *viro Celeberr.* nouo et notatu digno exemplo y) confirmatus est. Cum vero hic morbus saepissime a transpiratione suppressa, exanthematibus cutaneis retropulsis et arthritica materia sedem mutante suas origines ducat, calida illa medicamina, quibus opii quid inest, et e quibus fere omnibus *Laudanum liquidum SYDENHAMI*, ob vires, quas exserit, eximias, praecipuum est, aliis remedii, quae opium continent, eam ob caussam potissimum preferenda sunt, quod humores lente commoueant, vasa oppilata referent, adeoque nocuae, quae corpori inest, materiae viam pandant, qua e corpore egredi possit. Eandem etiam indicationem absoluunt salia volatilia cornu cerui, et salis ammoniaci; oleum animale, quod a DIPPELIO, inuentore suo nomen habet,

y) v. *Magazin vor Aerzte Stück II.* pag. 179. quod a BALDINGERO, *viro Ill.* nuperrime editum est.

bet, nec non medicamentum, quod ex liquore anodynō minerali HOFFMANNI et liquore cornu cerui succinato componitur, et potio, quam ex sale volatili cornu cerui, vel salis ammoniaci cum aceto, aqua et melle parare docuit MINDERERUS. Ac his remediis praestantissimo cum successu opii quid adiicitur.

Neque externorum remediorum usus in hoc morbo exiguis est. Vesicatoria enim et alia, quae cutem irritant atque rubefaciunt epithemata, exanthemata, cutanea et articulorum dolorem summo cum leuamine interdum restituisse dicuntur. Quae autem, si non iuvant, ad alia configiendum est, quae vel noxios humores e corpore efficiunt, vel eos maiori vi ad cutem deriuant, fonticulos nempe, et quae mira interdum praeflitere, fetacea. Nec minus auxiliū a balneis calidis expectandum est, quae non spasmos solum mitigant, verum etiam humores ad corporis superficiem deducere valent. Hinc aegrum quotidie in balneum calidum immittere, et totum illius corpus laneis pannis leniter perfricare conuenit.

§. XVIII.

Trifmi infantilis curationes.

Saepissime hunc morbum vel a meconio in primis viis collecto, vel a lacte corrupto atque acri, eas irritante, vel a victu crudo, quem debilis eorum ventriculus digerere

ne-

nequit, contrahi, iam supra demonstratum est. Quam ob rem ea, quae in ventriculo et intestinis haerent, qualicunque via quantocvus eiicere expedit, ne ob summam, quam in intestinis tenermis producunt, irritationem, mors subitanea funestum morbo finem imponat. Hinc, si a primis statim morbi initii aegroti cura tibi commissa est, vomitum ciens medicina, quae ex radicis Ipecacuanhae granis aliquot cum saccharo remixtis, componitur, tenello infanti exhibenda est; qua magna vt plurimum materiae morbidae pars e corpore eiicitur. Ut vero omnia intestina a turpi et irritante humore penitus liberentur, aluum leniter purgante medicina relaxare conuenit. Ad quem finem *ricini oleum* ab *Indiae occidentalis* incolis adhiberi, auctores referunt z). Nobis autem alia remedia, quae aluum ducunt, et ex radicis rhabarbari puluere et manna, cum magnesia alba vel olei tartari per deliquium parati, guttulis aliquot a) conficiuntur, perplacent. Eorum enim vires non solum certae, verum etiam in expellendo et corrigendo humore, qui morbum produxerat, vel eum longe peiores certe reddit, admodum insignes sunt.

In hac vero morbi specie a *moschi* vsu insignia auxilia sperare licet; quippe qui, quum satis magna dosi exhibetur, spasmodis citissimum finem imponit. Is autem ad gra-

z) *Essay on the more common West-India Diseases*, pag. 15.

a) L. CHALMERS, *de tetano*, (*Med. Obs. and Inquiries*, Vol. I).

grana octo vel duodecim, aut in puluere cum saccharo remixtus, aut fluida forma, cum aqua melissae vel menthae piperitidis exhiberi concinne potest. Ipsi nuperrime adhuc infantem, ad sex hebdomades natum, et grauissimis neruorum distentionibus laborantem, praestantissimi huius remedii ope, cuius omni trihorio decem grana cum saccharo remixta, ex aqua cinnamomi sine vino parata sumi iuferamus, morti funestae eripuimus. Et plurimae summorum in arte medica virorum obseruationes docent, moschum largis dosibus et iusto tempore aegris propinatum, in neruorum distentionibus eximae vtilitatis esse.

Caeterum clysimatibus emollientibus et antispasmodicis, quibus opii, vel assae foetidae et olei lini recenter expressi quid adiici potest, aluum frequenter eluere conuenit. Ea enim ad aluum relaxatam conseruandam et ad spasmos, qui totum corpus occupant, compescendos apprime conferunt. Multum quoque auxilii a balneis calidis sperare licet, quibus cutanæae efflorescentiae, a quarum eruptione vnicæ fere aegroti salus dependet *b)*, saepissime prolixiuntur.

§. XIX.

Trismi clonici curationes.

Parum vero a trismi rheumatici tonici curationibus trismi clonici medela diuersa est. Is enim, cum ab una eadem

b) cf. BRENDELII *Progr. de spasio maxillæ inferioris infantil.* p. 192 in Op. T. I. §. V.

que causa oriatur, vnam eandemque fere curationem requirit. In eo autem potissimum a tristino rheumatico tonico differt, quod neque tam vehemens sit, ac ille vplurimum esse consuevit, neque in tantum vitae periculum aegros, qui illo detinentur, coniiciat. Hinc opii vodus largus et subitaneus in hac morbi specie non adeo necessarius est, ac in prioribus maxillae spasmis, quorum curationes succincte recensuimus. Nos saltem, cum aegro nostro, cuius historiam paulo ante prolixo sermone enarrauimus, opium exhiberemus, nullum plane leuamen in eum redundare vidimus, vt adeo nocuos effectus exserere videretur. Remedia autem, quae in curando huius aegri morbo exigimmo effectus edidere, fere sequentia fuerunt. Praeter veſicatorium, quod nuchae applicuimus, ptisanas statim illi exhibuimus ex vegetabilibus, quae pituitam tenacem resoluunt et transpirationem augment, paratas, *taraxaci* nempe, *bardanae* maioris et *graminis* radicibus, quibus *ligni guajaci* copiam insignem admiscuimus. Et has quidem per totius morbi decursum aceruatim ingessit. Cum vero primo statim morbi die signa impurae in primis viis latentis colluuiei aderent, aluum referantem medicinam ex Ialappae radice et sale polychresto *GLASERI* sumi iussimus. Hanc aluinæ deiectiones multæ subsecutæ sunt, et morbus longe mitior evasit. Ex *amygdalis dulcibus* deinde paratam et cum *nitro* et *camphora* remixtam emulsionem insigni cum leuamine sumsis. Posthac autem, cum aluinârū deiectionum difficultate laboraret, et symptomata exinde exacerbari vi- deren-

V. 2 I. T. q. G. m. q. 7. A. m. 7.

derentur, eas medicamento ex *radicis rhabarbari* puluere, *sale ammoniaco* et *polychresto* GLASERI combinato, moliti sumus, cuius ope omnia fere mala symptomata profligata sunt. Ad spasmos autem adhuc superstites profligandos li- quorem cornu cerui succinatum cum liquore anodynō minerali HOFFMANNI remixtum illi praescripsimus; et ad pituitos humores resoluendos vespertino tempore pilularum gummosarum TISSOTTI, quae ex *taraxaci* extracto, *sapone veneto* et *gummi ammoniaco* componuntur, drachmam dimidiam illi propinauimus. Largum tandem vesicatorium nuchae applicandum curauimus, quod ad exanthematum eru- ptionem promouendam multum contulit. Interne autem *sul- phur antimonii auratum liquidum*, cuius praeparationem IACOBIC) exposuit, exhibuimus. Post purgantia demum remedia repetitis vicibus propinata, morbum articulorum ope pulueris alterantis PLUMMERI, et *radicis Ipecacuanhae*, refracta dosi cum *mellis* aliqua quantitate remixtae d), et aliorum adhuc resoluentium, penitus profligauimus, vt ho- die neque vlo articulorum dolore, neque alio quodam malo

D sym-

c) *Act. Academ. Electoral. Moguntin.* T. I.

d) Sequentem in primis formulam in curando articulorum dolore aliquoties iam efficacissimam reperimus:

symptomate laboret, sed in prosperam valetudinem ex omni parte restitutus sit.

S. XX.

Remedia externa, quae ipsi loco affectio applicari debent.

E variis tandem externorum remediorum generibus, ea praeceteris ad spasmos, qui musculos maxillam inferiorem levantes occupant, compescendos valent, quae vel neruos acute fentientes torpidos aut minus sensiles reddunt, vel noxios simul humores in partibus illis accumulatos resoluunt, attenuant atque dispellunt, vel rigidos denique musculos blando fotu relaxant, adeoque spasmorum vehementiam infringunt. Multum in primis vnguenta, quibus opii quid

ad-

g. pulv. rad. Ipecacuanhae grana octo,

Mellis crud. drachmas duas.

M. D. pro dosi.

Neque vero naufem, neque aluum resolutam ex protracto huius remedii vsu obseruauimus; sed sudores tantum copiosos e corpore emanantes, et vrinae secretio nem mirum in modum auftam vidimus. Plures de egrediis huius remedii in curandis difficultibus morbis, viribus, obseruationes, quas ex anni, et quod excurrit, interuallo instituimus, olim in lucem prodibunt.

admixtum est, ad neruorum morbidam sensibilitatem extinguidam conferunt; nam praeclaris medicorum quorundam experimentis constat, *opium* neruis externe applicatum eosdem fere, et longe maiores vplurimum, quam si interne sumeretur, effectus exserere. Hinc linimentum, quod ex *altheae vnguento*, *lauendulae oleo* et *opio* constat, rigidis maxillis repetitis vicibus, donec spasmi remittant, illinere expedit. Eidem indicationi praeclare satisfaciunt vnguentata, quae *neruina* vocantur, et quae ex pinguedine cum oleo quodam destillato remixta infinitis modis componi possunt. Magni pariter usus sunt linimenta, quae ex spiritibus volatilibus et oleis expressis parantur. Tale **P R I N G L I I e)** linimentum est, quod ex oleo amygdalarum dulcium et cornu cerui spiritu componi iubet. Iisdem propotitis inferunt linimenta, quae ex oleo oliuarum cum salis ammoniaci spiritu anisato, vel oleo animali **D I P P E L I I** conficiuntur. Spasimum maxillae inferioris ex nerui vulnere, quod rerum suarum ignarus chirurgus, cum sanguinem e vena in brachio incisa mittere vellet, illi inflixerat, ortum, *mercurio*, *terebinthina* et *axungia* quadam subacto

D 2

et

e) vid. ei *Observations on the Diseases of the Army*. London

1764. 8v. pag. 142.

et maxillarum regioni illito, sanauit MANG ET, vir Cl. f). Fomenta denique, quae ex emollientibus et discutientibus vegetabilibus ex aqua coctis parantur, multum ad spasmo- rum nocuas vires imminuendas conferunt. Ex eorum autem ordine altheae radix, meliloti herba, foenugraeci et lini semen, et alia adhuc, quorum vis relaxans insignis existit g), palmam caeteris fere omnibus incertam reddunt.

f) *Medical Commentaries by a Society at Edinburg. III.*

g) Sanationem trismi emollientium ope fere absolui posse CAROLVS PISO (de Indiae vtriusque historia naturali et medica L. II. cap. IV. p. 39.) refert.

E R R A T U M.

pag. IV. pro merito ad *tonicum trismi rheum. genus — lege clonicum.*

CANDI.

CANDIDATO DIGNISSIMO
IO. CHRIST. GOTTL. ACKERMANN

s.

ERN. GODOFR. BALDINGER
ORD. MED. GOTTING. H. T. DECANVS.

Quum a tergo relinqurem academiam Ienensem et musas
Salanas, contigit ea mihi felicitas, ut *Gottingam* se-
querentur me meamque doctrinam, quibus

Meliore luto fixxit praecordia Titan,
Nobilissimi iuvenes, quorum *Tu* augere numerum, doctissime
Candidate, non dubitasti. Et sane laetor ea de re vehementer
mihique impense gratulor, qui *Te* habui auditorem *adsiduum*,
quem nunc eximium scholae meae ornamentum appellare
possum.

Qui *Te* norunt omnes, bene sciunt, vehementer *Tibi*
ab ineunte statim iuuenili aetate, studium linguarum Graeciae
et Latii veteris omniumque doctrinarum, quae ad ingenium
bene formandum excolandamque solidiorem doctrinam faciunt,
arrisisse, ac neminem fugit, *Te* vulgari doctrina et eruditione non
contentum, dies noctesque occupatum fuisse in legendis vete-
rum monumentis et optimis recentiorum libris.

Perquam docili ingenio praeditus attentas praebuisti aures
praceptoribus *Tuis*, et horum dogmata *recte percepisti*, quae
quidem felicitas non omnibus contingit.

Debes multa Ill. HEYNIO, Académiae nostrae orna-
mento insigni, Viro in bene formandis iuuenum ingenii aequo
exercitatissimo ac felicissimo, qui ad intelligenda veterum ora-
cula, quorum optimus interpres et sacerdos, magnus *Tibi* fuit
Apollo; me vero praecipue audiuisti, cum traderem *Ienae*
primum, deinde *Goettingae*, botanicam, historiam litterariam,
physiologiam, pathologiam, semioticam, materiam me-

dicam, therapiam generalem et specialem, artem scribendi formulas, et princeps fuisti eorum, qui diligentia, industria, moribus eleganter compositis se commendarent.

Tam bene collocasti tempus, studium, industriam, ut mirum non sit, Te recte nunc sapere. Tantam profecto *Tibi* comparasti solidioris doctrinae copiam, quantam perpauci in academis acquirunt. Doctissimum specimen inaugurale, quod vere Tuum est, testatur, ex fontibus ipsis, non ex riulis *Te* hausisse aquas. Ex animo itaque *Tibi* gratulor artis nostrae thesauros *Tibique* vates augurot vitam tranquille beatam, omnemque sapientum veram felicitatem. Abi felix ad musas Halenses, vtere *Tua* felicitate saluus et incolumnis, *Tuique amantissimi praecceptoris sis memor*, quod peramanter cupio, oro rogoque. Scrib. Gottingae d. VIII. Jul. MDCCCLXXV.

AN
H E R R N A C K E R M A N N,
S E I N E N F R E U N D.

Heut lasst uns singen, und bey der Harfe Klang
Dem Gott der Aerzte Lybischen Weyrauch streun,
Und um seines Altars Ecken
Rosen und duftende Veilchen winden.

Schmücket die Becher künstlich mit Myrten aus,
Holt mir ihr Knaben, ächten Falerner Wein,
Heut muß ich am festlichsten Tage
Unserm Phöbus ein Opfer bringen.

Sey uns zugegen, Du, der Latona Sohn,
Ein neuer Priester tritt in den Tempel ein,
Um Sich deinem Dienste zu weihen,
Dir den feyerlichen Eyd zu leisten.

Sey mir gegrüsset, Priester Apollinis,
Sohn der Musen. — O fahre ferner fort
Aus vergessenen Schriften der Alten
Weisheit für unsere Tage zu lernen.

Hilf Du noch manchem, wenn schon des Charons Kahn
Heimlich auf ihn an Styxischen Ufern laurt.
Ja wenn schon der Cerberus bellet,
So entreiss ihn dem Orte des Schreckens. —

So will ich jährlich, wann dann der Tag erscheint
Bekränzt mit Lorbeer, unter dem Ulmenbaum
Dir noch schöneres Lieder singen,
Und bekränzte Becher Dir leeren.

Gericke, D.

Hamburg, den 1 Sept. 1775.

Wer, da Minerva ihn, frühe als Knaben fand,
Wie Du, des Götterruffs entzückt;
Voll erhabnes Gefühls, folgte an ihrer Hand,
Nur nach wahrer Ehre geblickt.

Hold umstrahlt den ihr Glanz, windet Apollo Ihm
Den verdienten Lorbeer im Lauf
Edler Thaten um's Haupt, Blumen zu Kränzen blühn
Ihm unter jedem Tritte auf.

Die Ihm als Greiß dereinst, gleich dem ruhigen Bach,
Noch der Jugend Rückstrahl im Rest
Trauriger Jahre zeigt, dass am Stab jeder Tag
Ihm noch so ein Gedankenfest;

Und der heisse Dank durch ihn beglückter zum Kranz,
Der dereinst seine Urn' umkrönt,
Sammlet dasf so Sein Ruhm, nicht durch des Marmors Glanz
Der verwüstenden Zeit verhöhnt.

Ganz verkündiget Ihm Seines Fleisses erst'r Lohn
Des Ihn wartenden Ruhmes Gang — —
Ehre, die dem zu Theil,— der Sich als Jüngling schon
In des Alterthums Tempel schwang.

Fühlbar heftet dann das Auge des Freundes sich
Auf Ihn, lieset in Seinem Blick,
Dass, so hoch auch Sein Ruhm itzo Ihn überstieg,
Blieb doch Sein Herz bey ihm zurück.

*Als ein Zeichen
der
Hochachtung und Freundschaft
dem*
Herrn Verfasser
gewidmet

von
M.
B. R. b.

OPTIMO SVO
ACKERMANNO

S. D. P.

L A M P E,

GEDANENS.

Superfluum plane foret, si totum meum animum *Te* mirifice amantem, *Tibique* deditissimum effunderem, cum hodiernis temporibus amicitia non ex verbis, sed ex factis potius diiudicanda sit. Placet tamen, immo amicitia, qua ex longo temporis interuallo *Te* prosecutus sum, sincerrima, exigit, ut de honoribus, qui festo illo die, quo *Academia Georgia Augusta*, cuius memoria, ob multa, quae illi debo, mihi semper carissima erit, quandam fundata est, *Tibi* impertinuntur, ex animo gratuler. Haud exigua *Te* voluptate ille dies afficiet, quo assiduae *Tuae* diligentiae, atque multifariae operae, quam in perdiscendis rebus medicis adhibuisti, praemia in *Te* redundant, quem faustum atque felicem esse multi amicorum *Tuorum* iubent. Habes et mea vota, quae, licet procul abs *Te* remotus sim, ex intimo tamen animi affectu progerminant. Seruet *Te* Deus O. M. qui fata mortalium dirigit, ad supremos usque vitae humanae terminos; benigne laboribus *Tuis* adspiret, eosque votis *Tuis* respondere faciat. In arte exercenda sis felicissimus; aegris solatium, familiae

E

Tuae

Tuae decus, orbique litterario multa de *Te* speranti, mem-
brum vtilissimum. — Plura adhuc quamuis suggerere possem,
quae auimus iubet, et amica mens praecipit, paucula haec
tamen sufficient. Nil certe magis oro, cupio rogoque,
quam vt me semper talem habeas, qualem me *Tibi* hacte-
nus probau, nempe deditissimum *Tuum*, atque sincerri-
sum amicum. Ad me autem quod attinet, nulla vnquam
nominis *Tui* memoriam delebit obliuio, qui *Te* magni aestimo,
atque magnopere amo. Vale. Dab. Argentorati, d. IV Mens.
Septembr. MDCCLXXV.

HERRN ACKERMANN.

Freund! dem der siegrische Lorber heut mit glücklichen
Schatten
Die holde Stirne bedecket, vergieb
Der Freundschaft schüchternen Tönen, in welcher sich
Lieb
Und ungeschmückte Stimme der Wahrheit sich gatten.

Ich denk mit frohem Entzücken jene glänzenden Zeiten,
Die mich von Deiner Gesinnung belehrt.
Dir hat die holde Natur Verstand und Erkenntniß ge-
währt,
Des Vorurtheils entstehende Brut zu bestreiten.

Freund! ganz dem strahlenden Tempel Aeskulapens erge-
ben
Hat Dein in Sprachen erfahrener Geist
Stets selbst die Denkmäler alter Priester, die jeder jetzt
preisst
Durchsuchet, welche das Lob Dir erheben.

O welche Heere des süßsten Ruhms folgten den Schritten
Die Dich zu Baldinger wiedergeführt,
Der Dich nun wieder mit neuen Lehren der Heilkunst ge-
ziert;
Mit Dir des Todes tobende Wuth oft bestritten.

Heut

Heut schmückt der mächtge *Apoll* Dich mit glänzenden
Kronen
Der *Dich* zur Zuflucht der Kranken gemacht;
Und wird mit Früchten, die Fleiss und Tugend zur Reife
gebracht,
Dich, treuer Sohn! in heiliger Ruhe belohnen.

Wenn *Du* auf sanften Gefilden von entzückendem Glücke
Die Sätz' des *Koischen Alten* einst lehrst,
Und nach den Schauplatz der vorigen Tage dein Auge dann
kehrst;
So denk an mich und unsere Freundschaft zurücke.

Göttingen, den 9 September 1775.

L. Mendel. D. A. G. Best.
Oppon.

den

eife

cke

ann

751

1181

Die Macht der anderen ist so gering
daß sie nicht die Freiheit
der anderen aufheben kann
Wenn du auf dem Gebiete der anderen dem Guten
die Freiheit entziehen willst
so mußt du auf dem Gebiete des Guten
die Freiheit der anderen aufheben

Wi 1404

ULB Halle
005 301 599

3

MG

Farbkarte #13

B.I.G.

IO. CHRIST. GOTTL. ACKERMANN

DISSERTATIO MEDICA

DE

T R I S M O

QVAM .

CONSENTIENTE ILLVSTRI MEDICORVM
ORDINE

D. XIV. MENS. SEPTEMBER. MDCCCLXXV.

PRO SVMMIS IN ARTE MEDICA
HONORIBVS CONSEQVENDIS

PVBLINE DEFENDET.

#

G O E T T I N G A E

LITTERIS JOANN. CHRISTIAN. DIETERICH
ACAD. TYPOGRAPHI.